

A1999-02 03.03.99

Konkurranseloven § 3-10 - Transport av massevirke

Sammendrag:

Konkurransetilsynet har ikke funnet grunnlag for å gripe inn mot Norske Skog Supply AS' ordning for transportavdrag ved kjøp av massevirke. Ordningen innebærer at skogeiere får et fratrekk i virkesprisen som øker med økende transportkostnader, og at virkesprisen hver skogeier står overfor er fastsatt med bakgrunn i de reelle kostnader ved å transportere denne leverandørens virke fra skog til fabrikk. Hver skogeier får således en virkespris som gjenspeiler virkets verdi for kjøper. Tilsynet har videre ikke funnet grunnlag for en nærmere vurdering av skogeierforeningenes eventuelle transportutjevning mellom foreningens medlemmer.

Konkurransetilsynet viser til Deres brev av 14. oktober 1998 og 16. januar 1999, der De anfører at Norske Skog Supply AS' (NSS') prissetting av massevirke innebærer en fraktutjevningsordning for transport av trevirke som er urimelig og ulovlig i forhold til pristiltaksloven § 2.

Bakgrunn

NSS er den største innkjøper av massevirke i Norge. NSS kjøper virke fra skogeierforeninger, større enkeltstående aktører eller mindre aktører. I det tilfellet virket kjøpes fra en skogeierforening, vil enkeltskogeiere levere sitt virke til foreningen for videresalg til NSS. Om lag 65% av virket kjøpes fra norske leverandører, hvorav om lag 80% fra skogeierforeningene, 19% fra større enkeltaktører og 1% fra mindre skogeiere. Det resterende innkjøp av massevirke importeres.

For Norske Skog er det kostnadene for virket levert på bedriftstomt som best beskriver foredlingsverdien på tømmeret. Virke med høye transportkostnader har en lavere foredlingsverdi enn virke med lave transportkostnader, forutsatt samme virkesverdi.

Transport av massevirke

Frem til utgangen av 1998 betalte NSS en virkespris for virke levert på velteplass i skogen, og NSS organiserte selv transport av virket til fabrikk. Virkesprisen var den samme for alle leverandører, og uavhengig av de transportkostnader som påløp NSS ved frakt av virket fra velteplass til fabrikk. Det ble således beregnet gjennomsnittlige kostnader ved transport av virke på landsbasis. Dette innebar at alle virkesselgere, det være seg skogeierforeninger eller enkeltstående skogeiere, fikk samme pris for virket uavhengig av hvilken distanse den enkelte virkestilbyders tømmer ble transportert. Ordningen medførte at skogeiere som var lokalisert nær en fabrikk fikk en lavere pris for sitt virke enn den verdi virket har for NSS, mens skogeiere lokalisert lengre fra fabrikk fikk en relativt høyere pris. Slik sett kan en si at ordningen medførte at skogeiere lokalisert nær en fabrikk implisitt subsidierte transporten til skogeiere lokalisert lengre fra fabrikk.

Henvendelsen til Konkurransetilsynet omfatter det forhold at prisen skogeier får for sitt virke er fastsatt med bakgrunn i gjennomsnittlige transportkostnader for alt virke NSS kjøper, og ikke med bakgrunn i

de reelle transportkostnadene ved kjøp av virke fra ulike virkesleverandører.

Fra 1. januar 1999 har NSS innført et nytt system, der NSS foretar et transportavdrag på virkesprisen til hver enkelt leverandør. Den nye ordningen innebærer at transportavdraget øker med stigende transportkostnader. NSS har delt inn sitt innkjøpsområde i ulike klasser etter transportkostnader, der skogeiere i samme klasse får det samme transportavdraget i virkesprisen. For skogeiere som er etablert innenfor et fastsatt nivå på transportkostnadene (i klasse 1 til 5) foretas det ikke transportavdrag. For øvrige klasser gjøres det suksessivt økende trekk i virkesprisen. Den nye klasseinndelingen omfatter samtlige norske skogeiere NSS kjøper virke fra, uavhengig av om dette er direkte innkjøp fra skogeieren eller innkjøp fra en skogeierforening.

Det meste av NSS sitt innkjøp gjøres fra skogeierforeningene eller større enkeltstående skogeiere. Flere skogeierforeninger har medlemmer som er etablert i ulike transportklasser som i utgangspunktet får forskjellig transportavdrag i virkesprisen. Det er opp til hver enkelt skogeierforening å avgjøre hvorvidt foreningen skal foreta utjevning av medlemmenes transportavdrag, slik at alle medlemmene får den samme virkesprisen uavhengig av hvilken skogeier som faktisk leverer den enkelte leveranse og uavhengig av hvilken distanse virket transporteres. Skogeierforeningenes medlemmer står videre fritt til å levere sitt virke direkte til NSS dersom den enkelte skogeier ikke ønsker å delta i foreningens utjevningsordning.

Forholdet til pristiltaksloven og konkurranseloven

Etter pristiltaksloven § 2 er det forbudt å ta, kreve eller avtale priser som er urimelige. Heller ikke må det kreves, avtales eller opprettholdes forretningsvilkår som virker urimelig overfor den annen part eller som åpenbart er i strid med allmenne interesser. Pristiltaksloven § 2 er en bestemmelse som er forutsatt å skulle fungere som en allmenn forbrukerbeskyttelse, og normalt vil forhold mellom næringsdrivende ikke bli vurdert etter denne bestemmelsen. Videre omfatter henvendelsen til Konkurransetilsynet forretningsmessige vilkår underlagt avtalelovens bestemmelser, jf avtaleloven § 36 om urimelighet.

Etter konkurranseloven § 3-10 kan Konkurransetilsynet derimot gripe inn mot vilkår, avtaler og handlinger dersom tilsynet finner at disse har til formål, virkning eller er egnet til å begrense konkurransen i strid med lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser, jf konkurranseloven § 1-1. Inngrepshjemmelen omfatter blant annet vilkår, avtaler og handlinger som kan opprettholde eller styrke en dominerende stilling i et marked ved hjelp av konkurransehemmende metoder, begrense kunders valg, fordyre produksjon eller distribusjon, stenge konkurrenter ute eller nekte forretningsforbindelse. Med nektelse av forretningsforbindelse menes også at en ervervsdrivende bare er villig til forretningsforbindelse på bestemte vilkår.

Konkurransetilsynet har vurdert saken etter konkurranseloven § 3-10.

Konkurransetilsynets vurdering og avgjørelse

Den gamle transportordningen som gjaldt ut 1998 innebar på mange måter en krysssubsidiert transport av virke mellom ulike skogeiere, der skogeiere lokalisert nær en fabrikk subsidierte transporten fra skogeiere lokalisert lenger fra fabrikk ved at samtlige skogeiere fikk den samme prisen for virket uavhengig av kjøpers kostnader ved transport av virket til fabrikk. Dette medfører etter

Konkurransetilsynets oppfatning at virkesproduksjon i mer gravgrendte strøk blir relativt sett mer lønnsom enn uten en slik ordning, mens virkesproduksjon i geografiske områder nærmere en fabrikk blir relativt sett mindre lønnsom. En slik utjevning av transportkostnader kan på denne bakgrunn virke konkurransevridende til fordel for virkesprodusenter i gravgrendte strøk, og en er derfor ikke sikret at det er de mest effektive produsentene som forestår virkesproduksjonen. Ordningen kan således medføre en ineffektiv bruk av samfunnets ressurser.

Den nye beregningen av transportavdrag som gjelder fra januar 1999 innebærer at hver enkelt virkesprodusent belastes de reelle transportkostnader ved å frakte virket fra skog til fabrikk, og hver enkelt virkesleverandør synes å få en pris for sitt virke som gjenspeiler virkets verdi for kjøper (markedspris). Som nevnt kan skogeierforeningene på egen hånd videreføre utjevningsordningen for egne medlemmer. Konkurransbegrensningen vil i så tilfelle kunne være den samme som når NSS besørger utjevningen. I praksis vil imidlertid denne muligheten være begrenset, i og med at medlemmer som kan oppnå en bedre virkespris ved direkte leveranser til NSS trolig vil benytte seg av denne muligheten.

Konkurransetilsynet har på denne bakgrunn ikke funnet grunnlag for å gripe inn etter konkurranseloven § 3-10 mot Norske Skog Supply AS' ordning for transportavdrag ved kjøp av trevirke. Tilsynet har heller ikke funnet grunnlag for en ytterligere vurdering av skogeierforeningenes eventuelle videreføring av transportutjevningsordningen etter konkurranseloven § 3-10.

[til toppen](#)